

Werk in uitvoering

Blaadjes, alles blaadjes.

JOKE DE KEIJZER EN
THEA SCHLUMER

Met Startblokken leren werken in een peutergroep

Hoe gaat het met 'Startblokken van Basisontwikkeling' in de praktijk van peutergroepen? Peuterleidsters in Enkhuizen hebben na twee VVE-cursussen de basale vaardigheden geleerd om ontwikkelingsgericht in hun peutergroepen te kunnen werken. Nu gaan ze verder, op eigen initiatief en met ondersteuning. Een leidster en haar begeleidster geven hun ervaringen weer.

Foto: Hanneke Verkleij

De leidsters van peuterspeelzaal 't Reigertje zijn in cursusbijeenkomsten vertrouwd geraakt met de visie op ontwikkeling en leren van jonge kinderen, die gekenmerkt wordt door betekenisvolle activiteiten met helpende volwassenen. In eerste instantie gaat veel aandacht uit naar het creëren van spelsituaties en het begeleiden van spelontwikkeling.

De leidsters besteden eerst veel aandacht aan een stimulerende inrichting van het lokaal. Er is een grote huishoek, een hoog boxbed met onderin een holletje om in weg te kruipen. Het stimuleren van taalontwikkeling komt door het werken met een verteltafel

en prentenboeken ruim aan bod. De leidsters leren ook om de activiteiten met peuters te verbinden aan thema's die altijd over de wereld om hen heen gaan. Binnen dit leerproces maken zij gebruik van instrumenten die Horeb biedt; het Activiteitenboek bijvoorbeeld met ontwerpschema's en planningsformulieren. En ze nemen kennis van het observatiemodel voor de spelactiviteit.

De leidsters leren ook een eigen portfolio op te bouwen. Zij voeren praktijkvoorstellen uit en bestuderen samen het boek *Startblokken van Basisontwikkeling*. Zij nemen deze activiteiten in hun portfolio op, reflecteren daarop en stellen hun leerpunten vast. De voorbereiding van de eigen praktijk, het uitvoeren en gezamenlijk reflecteren op het eigen handelen, maakt dat peuterleidsters steeds enthousiaster worden over deze manier van spelen en werken met jonge kinderen. Zij willen en kunnen er niet meer mee stoppen. Ook als in volgende schooljaar geen scholing meer plaats vindt, zetten ze het thematiseren met peuters voort. Deze leidsters hebben inmiddels voldoende vaardigheden opgedaan om zelfstandig en in overleg met de leerkrachten van de basisschool, interessante en uitdagende activiteiten voor peuters te ontwerpen.

Thematiseren op eigen kracht

Hoe beleven de peuterleidsters de start van een nieuw schooljaar? Zij zien het voor de kinderen én

voor zichzelf als een nieuwe uitdaging. Joke vertelt: Het is weer voorbij, die lange zomervakantie. We beginnen uitgerust en met een frisse blik een nieuw peuter speel- en ontdekjaar. De eerste weken is alles weer nieuw. We spelen ook nog veel buiten. Het zonnetje blijft maar schijnen. Toch begint er hier en daar al een blad te verkleuren en wij buigen ons zo langzamerhand over de naderende herfst.

Enthousiast geworden door ons vakantiethema 'de camping' - dat veel spel en taal opleverde en waarvoor we bijna het hele lokaal omtoverden in een heuse camping aan zee - besluiten we deze keer weer uit te gaan van een 'grote opzet'.

Dat betekent dat we samen opnieuw de inrichting van het klaslokaal bekijken. We buigen ons over de thema-keuze en over de verbinding van dat thema aan relevante activiteiten. Welk deelthema kunnen we tot een gezamenlijk onderwerp maken? Kunnen we dit verbinden aan spelsituaties? Heeft dit thema voor onze peuters wel betekenis? Hoe gaan we dit thema zichtbaar maken in het lokaal? Hoeveel ruimte kunnen we benutten? Bij het uitwerken van een globaal plan maken we gebruik van het webschema.

Startactiviteiten

In het webmodel verschijnen op papier onze gedachten over de aanleg van een bos met een grote woonpadenstoel en een zandbak. Als eerste beginnen we met inventarisatiegesprekjes met de peuters. Wat weet je al over het bos? Ben je er wel eens geweest? Met wie? Wat heb je daar gezien? Soms moeten ze een beetje op weg geholpen worden, met een boekje of een vertelplaat, een liedje of door een peuter die iets vertelt.

De 'bosinventarisatie' levert onder andere de volgende peuteruitspraken op:

"Blaadjes, blaadjes, blaadjes, alles blaadjes."

"Ik zag een paddenstoel, die is ook in Sprookjeswonderland."

"Ik niet lopen, nee."

"Er was met papa konijnenkeutels; vijf...tien."

Behoorlijk wat gespreksstof dus.

In deze fase zetten we de eerste van de vijf didactische impulsen in: samen oriënteren op het thema en activiteiten. Interactie en contact is hier de basis om motieven en interesses van kinderen op het spoor te komen. In interactie kunnen wij als peuterleidsters betekenis van kinderen achterhalen om op basis daarvan en met hun inbreng activiteiten te ontwerpen.

We kunnen nu 'het web' verder invullen en onze globale planning uitbreiden.

In het lokaal zetten we de eerste aanzet van ons bos op. We besluiten om als startactiviteit met de peuters erop uit te gaan. Met geleende bolderkarren van het kinderdagverblijf gaan we naar het Enkhuizerzand en naar het plantsoen om 'bosmateriaal' te verzamelen.

We vertellen de peuters wat we gaan doen. Spannend! De picknickmand wordt ingeladen, peuters in de karren, wij ervoor en trekken maar.

Eenmaal op het Enkhuizerzand gaan we op zoek. De peuters genieten. Ze zeulen met takken, kijken en kijken bij een dode egel, stralen bij het vinden van een kastanje. De karren raken boordevol. Bij de herten, die we koekjes voeren uit onze picknickmand, roept een peuter enthousiast: "Kom maar konijn!" Konijn? Oeps, toch niet helemaal goed gegaan geloof ik.

Samen de omgeving opbouwen

Alles wat we verzameld hebben vindt een plekje in ons boslokaal. De fotoreportage die we van deze supertocht gemaakt hebben, hangen we op in het lokaal. De peuters voorzien deze foto's vaak van commentaar en deze reportage vindt veel aftrek.

Enthousiasme en organisatietalent zijn nodig bij deze gezamenlijke startactiviteit. Het resultaat is een lokaal waar je de boslucht ruikt als je binnenkomt. De helft van het lokaal is omgetoverd in een heus bos met een zandpaadje en heel veel bladeren, kastanjes, eikels, beukenootjes en mos dat door de peuters zelf verzameld is. De foto's stimuleren dat de peuters vaak te-

rugkijken en elkaar weer vertellen over de tocht. Dat is goed voor hun taal-denkontwikkeling. Herkenbaarheid, herbeleven en samen opnieuw genieten bij het bekijken en bespreken van de vrolijke beelden. Dit is betekenisvol voor de peuters. Gezamenlijk verven de peuters het decor van ons bos op grote rollen behang. Ze maken van dikke kokers, beplakt met mos, holletjes voor konijnen en egels. Ook knutselen we samen een grote wolk met regen eraan en een stralende zon. We hangen dat boven ons bos en we kunnen het via afzonderlijke draden laten zakken. Ons bos nodigt direct uit om samen rollenspel te spelen. Regent het in het bos? Dan doen we laarzen aan en nemen een paraplu mee. We kunnen schuilen in de paddenstoel en drinken een kopje eikelsoep bij kabouter Bim. Schijnt de zon? Lekker! Dan kunnen we zonder jas naar het bos. In de zandbak spelen, een kastanjetaart bakken en eikeltjes zoeken voor de soep van kabouter Bim.

Vervolgactiviteiten

Vanuit een gezamenlijke startactiviteit nemen we de peuters mee in vervolgactiviteiten. De speelhoeken zijn duidelijk met elkaar verbonden; vanuit het huis kun je naar het bos en als je moegespeeld bent kun je thuis weer uitrusten. Wij, leidsters, spelen mee en helpen om het spel te verdiepen. Soms rijden er bijvoorbeeld kiepwagens door het bos vol met dennenappels, eikels en kastanjes. Die worden bij de egels, konijnen en eekhoorns bezorgd. Met aanvullende materialen zoals kruiwagens en kiepwagens en met het verhaal uit een prentenboek, zetten wij weer nieuwe impulsen in. Impulsen om de spelactiviteiten te verbreden met gesprek, constructie en beeldende activiteiten. Aan de hand van het prentenboek *Welterusten kleine beer* maken we van het boxbed een berenhol in ons bos. We lezen en spelen van een kleine beer die niet slapen kan omdat het zo donker is. Van een papa

In de Enkhuizen zijn sinds 2001-2002 twee VVE-peutergroepen gestart. Beide groepen zitten in een voormalig kleuterlokaal van een basisschool. Omdat de onderbouw vanuit Basisontwikkeling werkt, is met de peutergroepen gekozen voor een oriëntatie op Startblokken. Twee leidsters en twee assistent-leidsters volgden een tweejarige training. Na twee cursusjaren werd de scholing voortgezet samen met de leerkrachten van de groepen 1 t/m 3 van de basisschool. De vier cursusbijeenkomsten en consultatie voor de leidsters en de leerkrachten worden volgend jaar voortgezet.

beer die niet aflat z'n kleine beer te helpen. Zo doen de peuters nieuwe handelingsmogelijkheden op in het spel; ze vertellen het verhaal aan de verteltafel, ze spelen samen het spel en reageren op elkaars rollen. Ze breiden hun woordenschat uit, ze weten hoe je een boek leest.

Welke ontwikkeling hebben de leidsters en peuters doorgemaakt?

Kijken we naar de kinderen, dan merken we dat er sprake is van grote betrokkenheid bij de thema's. De dagelijkse omgeving is voor hen uitnodigend en uitdagend, door hen zelf het lokaal ingebracht. Zo meehelpen versterkt hun betrokkenheid. De peuters zijn heel actief door de vele spelmogelijkheden in het huis, het bos en het berenhol. Daarbij zijn ze veel met elkaar en met de leidsters in gesprek. De woordenlijst die de leidsters maken, helpt om regelmatig nieuwe woorden en taal met peuters te gebruiken. De kinderen gaan in gesprekken tijdens spel en in de kring ook op elkaar in. Joke staat naar eigen zeggen soms perplex van uitspraken van kinderen. Toch laat zij ook wel eens kansen liggen. Dan denkt ze later: waarom heb ik daar nu niet op doorgevraagd? De leidsters overleggen veel over wat ze de kinderen zien doen en horen zeggen. Ze reflecteren samen: wat gebeurt er nu en welke conclusies kunnen we trekken? Deze reflecties worden nog onvoldoende benut. De leidsters hanteren nu een groepsdagboek waarin ze naar elkaar gebeurtenissen in de groep vastleggen. Met het logboek en kinderdagboek willen ze beter in kaart gaan brengen wat winstpunten voor peuters zijn. Daarin vinden de leidsters zichzelf nog niet af.

Kijken we naar de ontwikkeling van de leidsters, dan spreken ze in hun eigen bewoordingen als volgt over hun gezamenlijke ervaring. Startblokken is ons vanaf het begin op het lijf geschreven. We waren als sponzen die alles gretig opzogen en heel nieuwsgierig naar: hoe doe je dat en kan ik dat? We verkenden, herkenden en probeerden. Het ging soms met vallen en opstaan, maar altijd vol enthousiasme en altijd gesteund door onze cursusleiding.

Wat wij geleerd hebben is: een thematische, uitnodigende en uitdagende omgeving creëren waarin spelactiviteiten waarneembaar zijn. Wij hebben geleerd deze activiteiten te begeleiden door contact te maken en interacties op te bouwen, kinderen te ondersteunen en te stimuleren. Daarbij proberen we de didactische impulsen steeds meer toe te passen.

We hebben geleerd af te stemmen op de interesse van peuters. Waar zouden wij zijn zonder hun inbreng!

Joke de Keizer is leidster van peuterspeelzaal de Reigertjes in Enkhuizen. Thea Schlumer is als onderwijsadviseur verbonden aan OBD Noordwest in Hoorn.